

ACC. N:R M. 16158:1-18.

Landskap: Skåne Upptecknare: Karin Petö, Bjärnum
Härad: V. Göinge Berättare: " " "
Socken: N. Skarp Berättarens yrke: bokbindare
Uppteckningsår: 1963 Född år 1896 i N. Skarp

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Räfsor och räfsning. s. 1-18.

LuF 120

*15/
2-63*

1
Svar å L.U.F. 170 om Råfening och råfisar
"Benämning" Råfen benämns i hvarsammanhet
"Råssa" eller ännu vanligare "RIVA".

I skaffet benämndes "Skavt", hunden "Hude"
pinnarne för "RIVEPINNAR" eller "TINNAR", "Limme"
"pinne" etc. I de nya pinnar i hunden kallades
för att "Limma rissarna", uttrycket användes
nogal i de olika byarna.

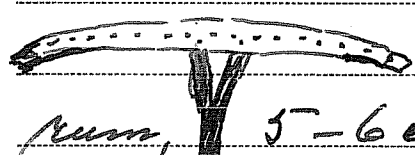
I min barndom i byn på Skåne hade vi
i mitt hem 3 olika typer på råfisar,
en vanlig råfis, "riva", en lårskiva och
en "glöckskiva" den senare var mindre med
kortare skärf avsedd för barn. "Glöcke" var
Göingebygds benämning på "glyte" = kanna.
Vi hade också en "jämnpinnariva" som
vi använde i trädgården för att jämna ut
jorden efter grävning (en krata) den bestod av
ett kraftigt skärf av trä med huvud och pinnar
av järn (huvudsammanlagt av en byrred.)

Aug 120

Uttyschen för rövning var: Hon "röves",
hon "rövefs", eller "rövade" i en del byar
(på gränsen mot Puke och Kärja B. Län) sade man
"röjste" eller "röjste". Men sade "rövesson",
"röjseroe", "rövserka" och efter de olika dialekterna
men om rövaren sade man mest "riva" eller
"rövsviva" "rövseriva", men man sade aldrig
"rövserkar" om den rövande.

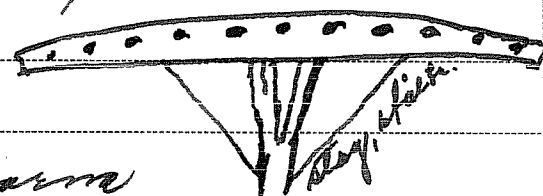
Kamfraktion: Skottet var merordals av furu eller
björk c. 175-180 cm långt, avsmalnande mot
yttersta änden, den grövsta änden i vilken
huvudet var fäst var kluret i V-form, fästet
med träribbor, benen med spikar och ännu
senare (på 20-30-talet) skodde med plåt och huvu-
det var av V-formen för ändarna skues
håren längre. Huvudet var av bokskä och
pinnarna av björk eller lund, ("nödskä") Skotten
kunde också vara av al ty detta var lätt

hå² och "dög sig ick". Huvudet på en vanlig råfva var ca 40-45 cm långt, något bågigt och avsmalnande mot båda ytändarna.

 Pimmarna såu med c:a 2-2,5 cm mellanrum, 5-6 cm långa då de slöts igenom hålen i huvudet. Spetade å ändarna från fyra sidor . Lenses förskam åben avvarade pimmar i "rivarna" som man köpte av kringkassande handlare från Tagerhuset eller Hålskust, ^{härifrån} där hade de vanligen slavar och fäskare en säja, men det funnos även sådana som bara hade råfibrer till salu. I min barndom var det vanligt att de flesta lantbrukare lindade råfibrer under vintern. De flesta råfverks kunde sjäva säja till "röppimmar" och "linna" sina råfver. Hålen i råfverns huvud var bara så att de gick smitt mot skafte, å andra var de borrarde tvärs igenom, rakt.

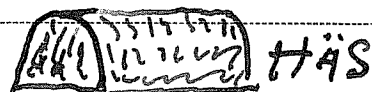
Fläppinnor brukades i råfarna fört i
och med att de s.k. släpffarna, "solfjäder-
rarna" böjdes färdigast i järnhandeln
i böjen på 40 talen. Dessa användes dock al-
drig vid släppan utan brukades för lövåfning,
besättning av grusbanor och gångar etc.

De s.k. "läserrivarna" voro tillverkade av
grövre material och ibland färdiga med
slag av grov ståltråd.

färdiga voro grövre och
längre än de vanliga råfarna.
"Läserrivar" användes att skjuta ihop höstängarna
med och dels att bära höet med då det "slachades"
i långa hävar i höstnad på lövängar. Då
kommande höet på marken om det var hett
dessa kallas att "fara" höet vilket
likom råfades mot jorden på den kallas
i sick. back.

"Förat" hö

Lins lät bäst en bred fannor och kunde
lagas med vante handen i den sidan
som låg närmast köparen och med
käfrens huvud i motsatta sida och bäst
lät "håran" eller "pölen" där den lades
upp. fannor efter fannor 77777

De "håran" eller "slacken", anägs vara stor
nog avsefter eller finkammades den i
alla sidor för att få en smärre rögn.

Först på 30-talet började man baka
"håror" i våra trakter.

De råfror var vanligen målade röda eller
blå eller gröna i huvud och den del av skaffet
som var hult, (ca 40-50 cm. upp i skaffet).

"Linsvagnen" var vanligen bestyckad med
färgfärd i huvudet och den del av skaffet som
var närmast huvudet. De färgfärd var färdkomma
i slutet på 1800-talet och var målade med blommor

Någon som var försedd med karminer
har jag aldrig sett eller hört talas om
men det är ju möjligt att de också förekom-
mit här. Däremot de som varit försedda med
bomärken, infislar, leas mot färdorn
etc. har jag hört gamla människor i min
barndom) tala om, liksom att man slagit
in stål i huvudet på röfvarna "mot skräme"
men någon sådan är förstås ej beredd sin
miltid (Kanske i Kulturen i Lund?)

Hon från Norrland inflyttad, nu död, gammal kvinna
brukade tala om att i hennes hembygd var det
mycket vanligt med "färdmålare" som hon
kallade "Härv" (Härv), de var målade och
utspridda med rosor och hjärtan.

Skäpan på beklut hade i Skilling i N. Skarps färdmål.
en man som kallades "Krokekampen" hans namn
var Bengt Johnson, (varför han kallades Kroke-Bengt)

berättade på att han var gift med "Krocks-
Skrivaren, den förste men tillverkare "Krocks"
(Göingke benämning på Leckhuskon). Denne Bengt
Johnson tillverkade råfior till oversida. Han sågade
ett kvadrant efter en mall, berättade kulan för
hand, följde till pinnarna för hand och tillver-
kade skaffet etc. För en fördig råfior tog han
75 öre af. För att få skaffet jämnt och glatt
lade han bort ett bogen på ett hål i en
plankaugg, där drog han skaffet igenom ett
och in. Lius till inte fannas några ojämnheter
hvar. De avskardas mot den hårda plankan.
(Sandpapper var för honom ett okänt begrepp
och fickom väl överhuvudtaget knuffat i
handeln här vid den tiden.)
Någon råfior för bindning av säden har
jag aldrig hört. Salas em här. Rätning
av stubb, för hand har jag många

gänger läst i. Dessa skulle ske
på markerna, innan laggen hade
gitt ut, för att skans skulle "fäjas
med rivan" (Tarna blev glad när mellan
rätterns pinnar och det var mycket nog
att ej något skid. Lemnades för att
då ansågs det att man inte kunde
köra.)

Lästärar: De första lästärarna jag har
berättat om var så tidigt som i början på
1890 fallet då en Tove Nilsson i Lagnarp in-
köpte en säden. 1895 inköpte en Anders Nilsson
i Bjärnum en säden och den har jag sett
på ett foto. Den förnämnda var en
kärleksärlig och den som var av amerikansk
typ med svängda pinnar, som vällades med
en spak då höet skulle avläggas.
Senare förekomma lästärar som vällades

med foten. Dessa typer finnas ännu kvar
i en och annan gård. Släpkräporna köjda
föret användas i slutet på 10-laget. För
dragning av dessa användes hästar som, under
senare tid, fraktkare.

Tångfäcke och fräskentköt förekom mycket
lite i våra frakter. I den mån dessa förekom
har manuell arbetskraft anlätts och vanliga
räfver och "höfdebärer" använts.

Gödselräfver förekomma och användes mest
för att avraka gödseln från laven. Liv de
högar som lades på åkrarna och som utnyttjades för
hand med gräset för gödselgridarnas förfärd.
Dessa gödselräfvar såga ut ungefär på här
Pinnarna som vara några gräver än i en
grep vara 25-30 cm långa och böjda i vinkel mot
Skaffet (i ungefär samma vinkel) vara av stål.
Tierverkning se föregående. Lagning osv. osv.

Man brukade laga sina särdrags näs
sjölv. Råfskumad funnas än köpa, under
senare tid, om man inte liksom hade den
sjölv. Att säga på en nytt hand på en
föret begagnat skafft kallades att "skaffa
om riven". Detta arbete fick vanligen
varje lantbrukare att lära sig om hur
inte var att för "Lofar" som det hette.
Annars funnas vanligen någon gammal omfar
eller farfar som utföra en sådant "lärt" arbete.
Våre råfsrika hade gärna en antal pers-
pinner med sig ut på ångar men sken hon
fin och liksom hade den en hävel från någon
kucke.

Råfsornas lifslängd berodde dels på den
råfsandes hättes på handen då hon råfs
dels på skrämselns beröfhet. Funns gån om
resonärblommar var det mycket svårt att råfs
L. L. blev pinnerne infallade, liksom som det.

förskott äggis etc. Lifslängden på kafan var
 nog ganska individuell. Den kunde hinka i 10 år
 eller en dag, någon gång en hel tid av 40 år.
 Jag har hört talas om en kvinna som använde
 sin räf i så många år och ändå räppte hon
 mycket varje år, pinnarna fick färgas ty de stetos
 för ned. man kunde se skaffet höra. De gamla
 vana räfverkarna vara mycket rädda och förs-
 ichtiga med sina verktyg och lönade ej gärna ut
 dem åt andra. Man får ju betänka att daglönen
 i Berlin på Schleier 50 & 50 öre om dagen. En räf
 kostade 75 öre - 1,25. Man finner frärfarna att kopa
 men under senare år är det mycket och pinner av flöte
 på de flöte. Ibland skar man in sitt namn i skaffet
Handen på räf. Man följade med högre ^(se föregående) ~~handen~~
 ganska långt ner på skaffet (handflatan neråt) och
 väntade handen längre upp med skaffet vändande i
 handgreppet i handens innersida, på det man så
 att man räppte sin höger sida framför sig och

så långt man kunde nå ut från höger mot
 vänster och kastade höret åt vänster upp i
 luften för att ^{det} inte skulle ligga i vägen där
 man gick fram. Man gick på detta sätt alltid
 på renöfvet område. Råfsen fick under dessa drag
 glida in i handen upp och ner med skiftet
 sedan skiftade man då man vände och råfsen
 leddes så att vänster hand lag långt mer på
 skiftet och den högra långt upp/ alltid med skiftet
 inne i både händer. Så kastade höret åt höger, så
 fort man var råfsa och skifta till hela stycket
 var renöfvet, man fick ordning på baklänges och
 råfsa, man skulle råfsa fort, väl, och absolut
 rent. Ju lättare den råfsanden var på handen
 ju mindre kändes arbetets tyngd. Höret kom
 under så man hade inga stora mängder att
 släpa på då kunde ju inte arbetet gå fort
 barnen fick tilligt lära sig arbeta. Jag var bara

7-8 år. Tills en börja med fisk men oför vatten
blåsar i Lemmingsgruppen och även i inneridarna
i handen. Man hade inte lärt sig att låta röfs-
skuffen glida smidigt mot uten höll för hätt
i näsan. De hade dock hört förmodligt från
de vuxna och vana: "Ja det är ju inte mycket
det fina hål". 2 röfsare skulle kunna "bra
ut" efter 5 släntkärlet de de gädda lövungen.
De hördades i barken och komd färor och stena
och hade då skulle näscenterna läsa på
"håttalarna" och hörd ut på färd från där
salen kom ut att farba hörd och bredder det
ut på en "bra" eller "bra" (uttal som slanningen)
Anghä lachade för och vändes ännu med röfsen
för hand. Dessa gick så för att man började i den
väster kanten och vände upp hörd så att den
side som lag merat kom upp mot solen som
ju på färd, lyfte från öster. Man började inte vända

Före än doggen barkar upp i den sida som
 ligger upp, vanligen vid 8-9 tiden om det var en
 solig dag, men vände en smal skräms efter sig
 genom att man stände med rösten en c:a 35-50
 en in i "bussen" och vände den mot sig och efter
 sig så att man alltid gick på den molansum.
 Som blev efter föregående vändning, man gick
 inte fram på "bussen". Så gick man efter var-
 andra en 2-3 stycken eller fler, den som var
 före gick då den som var i ändan vände sin
 och de efterföljandes skräms på fartrane
 man brukar igen till nästa sida där den som
 då var först gick göra kontakt med de andra
 skräms från och brukar säga man gick även
 till nästa kant, så hörs man på lites hela
 "bussen" var vänd. Senare vid klövschöf-
 med i åsen började man använda lygga,
 vid vändningen. De följande lygga som jag

Sån vara av trä, skurna av sjöörrens
 grannar, vi har flera typer sådana i museet
 här (både för och fesharnade) I min barndom
 använde vi tvåharnade lyggar av stål
 eller järn, men vid tvättning brukade de
 gamla gubbarna använda tvålyggar
 "sån resta halmen orred," det var för eng-
 ländarnas tid (c:a 1910) då de började här med
 hästvårdningar och cylindervävar. De använde
 man även sådana att såga halmen från
 "dröven" / kamme, vete, råg eller havren
 som samlades närmast fischen / Det skulle
 sågas varomt på att inte "dröven" följde
 med halmen som skulle skakas för hand
 med fjärs på att inga kor följde med halmen
 då den kastade i loggloven eller släpks upp
 på "hängarna" (halmen församlingsplats)

Räfsning av lön och grannar

på karrarna innan gräset började bli vått
kasserades för att "risa". Löv och grenar
samlades samman i högar vilka sedan,
vid stark väderlek, brändes upp några varms
väskvävar, De kunde man i min kamby
se berett ett hundratal sådana bil.

Det var en lördag nio för oss barn
Ly då bjöd man på saft och kakor i
"vången" Då kasserade vi glaciervagnen
Det var en söndag att hälsa värd. Valborgs
mässaförordet förekom ej här då.

Förvalning: Råfarna förvarades i en "kuggelhus" (en
plats där verktyg förvarades, ständigt
med huvudet upp, eller och hängande på två
spikar vid varje sida om skaffet så att huvudet
vridades på spikarna. Men kan råfarna med huvudet
framåt, eller med huvudet bakåt men även också
så att skaffet lutade mer fram. Stående man

från sig en råfis skulle den stå med huvudet
upp, medelstucken med den smalnata delen av
skaftet i jorden, utmed en hövst, sedan i en
bucke men aldrig i solen. Hade någon
derväl med att ståa den i solen sedan
om dagen var mycket varm stände man
den med huvudet ned i en bäck sedan
i en balja med vatten för att pinnarna
skulle svalna och ej brinna sedan och
fastna igen om de hade löst sig.

Skulle de råfisarna näka franska som-
man sina "rivor" bodde man att de
kom att arbeta fiddomman för samma
plats till nästa år igen.

Att det skulle vara "3 Fåtar i luften" på en gång
var nog väl mycket högt i Göttingen,
men "3 Fåtar i luften" var nog ganska bra
arbetsprestation, och det uttrycket användes här.

Räfsning ansågs för gamla län arbete här
i Göttingebygden där manne kanske mer
än på slätten undersönderade kvinnans
arbete. Han hade Göttinges karga steniga jord
att brötas med. Hört arbetet i skog och
mark, ljung och hocka brä, stammar att
lägga etc. Han fördrade nog mycket stor
arbetsprestation från sina kvinnor än mä-
kända slättborn. Göttingen var nästan som en
fusen konstnär, kvick och på litet slag
många gånger. Lärde Göttingen att rita och
ombäranden, panningfästigheten etc., i gamla Lilla
(Se Linnés skönhet resa och hans uttalande om Göttingen)
Tillsäggs: Räfsverkarnas föredraga offerer att anordna
sin egen räfsa. I hemmet hade de ingen och de
fick hushålls i slättens hushållsarbete
siden. Det fanns alltid flera stycken på
 varje bondgård.